

KIESRAAD

BINNENHOF 19 - 'S-GRAVENHAGE - TEL. (070) 624881

Aan de Minister van Binnenlandse Zaken
Binnenhof 19
's-Gravenhage

Uw brief van 24 november 1977
nr. B77/2990

Ons kenmerk
3119

's-Gravenhage, 3 januari 1978

Onderwerp Stemmen per brief

In antwoord op het schrijven van 24 november 1977, nr. B77/2990, van Uw ambtsvoorganger betreffende het stemmen per brief heeft de Kiesraad de eer U het volgende te berichten.

Uit dit schrijven en uit de daarbij gevoegde bijlage heeft de Kiesraad geconcludeerd dat het oprichten van stembureaus buiten Nederland niet overal zal worden toegestaan. Voorts blijkt, dat op de vraag of het stemgeheim gewaarborgd zal zijn, slechts door een minderheid van de Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland onvoorwaardelijk bevestigend is geantwoord. Een aantal vertegenwoordigingen beantwoordt de vraag weliswaar bevestigend maar uit de toevoegingen blijkt dat ervan uitgegaan wordt dat de stembiljetten, na gesloten en verzegeld te zijn, naar Nederland gezonden worden om aldaar te worden geteld. De Kiesraad is evenwel van mening dat, zouden in het buitenland stembureaus opgericht worden, alle handelingen om tot vaststelling van de uitslag per stembureau te komen, daar verricht zouden moeten worden. Een en ander overwegende is ook de Kiesraad tot de conclusie gekomen, dat de gedachte stembureaus in ambassades en garnizoenplaatsen in het buitenland op te richten, geen nadere uitwerking verdient.

Vervolgens heeft de Kiesraad zich beraden over de mogelijkheid per brief te stemmen. Onder het stemmen per brief verstaat de Raad het door de kiezer uitbrengen van zijn stem op een stembiljet, dat hem wordt toegezonden en dat vervolgens in een daartoe bestemde enveloppe wordt gestoken en naar een van te voren bekend gemaakt adres wordt verzonden. Dit betekent dat de kiezer die op de dag van de stemming niet in staat is naar een stembureau te gaan, niet langer een ander behoeft te vragen bij volmacht voor hem te stemmen

- maar -

maar zelf zijn stem kan uitbrengen.

Tot heden is door de Kiesraad het stemmen per brief afgewezen vanwege de daaraan klevende bezwaren zoals de mogelijkheid van misbruik omdat mensen gedwongen kunnen worden op een bepaalde wijze hun stem uit te brengen, de onzekerheid dat het stembiljet de betrokkenen tijdig bereikt en dat het niet door een ander wordt ingevuld, de mogelijkheid dat stembrieven verkocht worden en de mogelijkheid dat in inrichtingen het invullen van de stembiljetten wegens lichamelijke of andere gebreken van de kiezers aan het verplegend personeel wordt overgelaten. Voor een samenvatting van de door de Kiesraad uitgebrachte adviezen moge korthedshalve naar bijgevoegde bijlage verwezen worden.

In zijn studie over het stemmen per brief heeft de Kiesraad de genoemde bezwaren wederom in zijn beschouwingen betrokken. De Kiesraad blijft bij zijn mening dat de mogelijkheid dat de stembrieven door anderen dan de daartoe gerechtigden ingevuld worden, aanwezig is. Het komt de Raad niet doenlijk voor een dusdanige regeling op te zetten dat gewaarborgd wordt dat de stembrieven inderdaad door de daartoe gerechtigden ingevuld worden. Voorts ziet de Raad ook geen mogelijkheid te garanderen dat de stembrief de betrokkene tijdig bereikt aangezien het financieel erg bezwaarlijk zal zijn de stembrieven per aangetekend schrijven te versturen. Met name bestaat in tehuizen waar verschillende kiezers wonen de kans, dat stembrieven verloren gaan. In tegenstelling met het eerst genoemde bezwaar zou echter hiervoor een oplossing gevonden kunnen worden door te bepalen dat de betrokkenen op verzoek de stembrief zelf op een bepaald adres kunnen afhalen.

Het argument dat stembrieven verkocht kunnen worden acht de Kiesraad bepaald minder zwaarwegend dan vroeger. Het is volgens de Raad niet te verwachten dat kiezers die zich van hun democratisch recht bewust zijn, hun stembrieven verkopen. Overigens zouden strafbepalingen opgenomen kunnen worden tegen de koop en verkoop van stembrieven. Tenslotte is de Kiesraad van oordeel dat zijn vroegere vrees dat dienstplichtigen gedwongen zouden kunnen worden hun stem op een bepaalde wijze uit te brengen, achterhaald is. De huidige dienstplichtigen kunnen zelfstandig genoeg geacht worden om hieraan geen gehoor te geven.

In 1973 was de Kiesraad van mening, dat het stemmen per brief ook voor de in het buitenland gelegde dienstplichtigen afgewezen moest blijven worden omdat het stelsel bij volmacht te stemmen zodanig uitgebreid was dat iedereen in staat zou zijn zijn eigen stem uit te brengen, zij het niet in eigen persoon. Tevens stelde de Raad dat het geven van de mogelijkheid per brief te stemmen aan de dienstplichtigen in het buitenland ongetwijfeld zou leiden tot aandrang het systeem ook voor andere categorieën mogelijk te maken. Met betrekking tot de volmacht denkt de Raad thans anders. Het is de Raad namelijk gebleken dat de kiezer niet tevreden is om alleen bij volmacht te kunnen stemmen; hij wil bepaald zelf zijn stem kunnen uitbrengen. Voorts acht de Raad het niet denkbeeldig dat bij uitbreiding van het aantal kiezers in het buitenland de gemeentelijke administratie door het volmachtstelsel overbelast wordt.

Een en ander overwegende is het oordeel van de Kiesraad thans dat slechts het argument dat niet gewaarborgd zal kunnen worden dat de stembrieven inderdaad door de daartoe gerechtigden worden ingevuld, zwaarwegend is. Uit het eerdergenoemd schrijven blijkt, dat Uw ambtsvoorganger dit bezwaar dermate ernstig acht dat hij het wenselijk noemt slechts aan een beperkte eng omschreven groep

Nederlanders het recht per brief te stemmen te geven namelijk de Nederlandse kiesgerechtigde in het buitenland. De Kiesraad sluit zich hierbij aan. Wel zou de Raad willen bezien of het in persoon stemmen door bejaarden en bedlegerigen hier te lande eenvoudiger gemaakt zou kunnen worden bijvoorbeeld door de instelling van mobiele stembureaus en door het oprichten van stembureaus in nog meer verpleeginrichtingen en dergelijke.

De Kiesraad is zich ervan bewust dat nog vele praktische vraagstukken opgelost zullen moeten worden alvorens het stemmen per brief zal zijn ingevoerd. Hierbij denkt de Raad aan de vraag of de stembiljetten tijdig genoeg gedrukt kunnen zijn alsmede tijdig genoeg op de plaats van bestemming zullen kunnen aankomen zodat de termijn tussen kandidaatstelling en dag der stemming niet verlengd behoeft te worden, de vraag of alle stembrieven naar een centraal adres gezonden moeten worden en zo ja of de betreffende gemeente een voldoende uitgerust apparaat heeft om alle stembrieven te verwerken, de vraag of de gemeenten de extra belasting van stembrieven naast de volmacht- en kiezerslegitimatiekaarten kunnen dragen, de vraag hoe de inschrijving in het kiezersregister geregeld moet worden waarbij opgemerkt wordt dat het in wezen om twee categorieën gaat, namelijk de Nederlandse kiesgerechtigden in het buitenland die niet in een bevolkingsregister hier te lande zijn ingeschreven en de Nederlandse dienstplichtigen in het buitenland die wel in een Nederlands bevolkingsregister zijn opgenomen, de vraag of het stemmen per brief tot vertraging van de vaststelling der uitslag zal leiden, enz.

Tenslotte legt de Kiesraad U het volgende voor. In de laatste alinea van vorengenoemd schrijven verzoekt de Minister de Raad om in het kader van de technische herziening van de Kieswet na te gaan of invoering van het stemmen per brief mogelijk en gewenst is. De laatste vraag bevestigend beantwoordend, geeft de Raad er de voorkeur aan met een eventuele invoering niet te wachten tot de technische herziening van de Kieswet maar met het systeem gedurende een bepaalde verkiezing te experimenteren. De Raad meent dat de komende Europese verkiezingen voor een dergelijk experiment uitermate geschikt zouden zijn. Bij deze verkiezingen zal het om een 350.000 kiezers gaan hetgeen een goed aantal is om ervaring met het stelsel op te doen.

De Kiesraad moge U verzoeken hem te machtigen om

- de voorbereiding van een wet ter hand te nemen waarbij voor de Europese verkiezingen het stemmen per brief wordt ingevoerd;
- te zijner tijd overleg te openen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, met het ministerie van Defensie en met de P.T.T.

Jlk. 7, voorzitter

J., adjunct-secretaris

Samenvatting van de door de Kiesraad uitgebrachte adviezen aan de Minister van Binnenlandse Zaken betreffende het stemmen per brief

Schrijven van 25 november 1963, nr. 1115

De Kiesraad schrijft mede aan de hand van de in enkele landen opgedane ervaringen te hebben onderzocht of het aanbeveling zou verdienen in Nederland het stemmen per brief mogelijk te maken. De Raad is daarbij tot het inzicht gekomen, dat vergeleken bij de twee bestaande wijzen van stemuitbrenging te weten het stemmen in een andere gemeente en het stemmen bij volmacht, het stemmen per brief de mogelijkheid van misbruik zou vergroten en bovendien de toch reeds niet geringe administratieve problemen, welke de verkiezingen met zich meebrengen, nog in aanzienlijke mate zou doen toenemen. De Kiesraad meende dan ook het openen van deze mogelijkheid te moeten ontraden.

Schrijven van 17 augustus 1970, nr. 2432

De Kiesraad schrijft dat dit onderwerp in het verleden steeds aan de orde is geweest als alternatief of aanvulling van het stemmen bij volmacht. In verband met het voorstel het stemmen bij volmacht te vereenvoudigen, acht de Raad het dienstiger dit punt te zijner tijd te betrekken in het advies over het te verwachten wetsontwerp.

Schrijven van 9 oktober 1970, nr. 2452

De Kiesraad herinnert aan de situatie in 1951 toen vrijwel ongelemiteerd volmachten konden worden gegeven. De Raad verwacht een overeenkomstige situatie, wanneer het stemmen per brief zou worden ingevoerd. Dan - aldus de Kiesraad - zouden bijvoorbeeld in een bejaardencentrum met honderd kiezers honderd stembiljetten aangevraagd worden en door middel daarvan evenzovele stemmen worden uitgebracht. Er is geen enkele garantie, dat de ouden van dagen bij het invullen van die stembiljetten niet een zekere - wellicht zelfs sterke - pressie zullen ondervinden om hun stem op een bepaalde partij uit te brengen. Het zal volgens de Kiesraad stellig ook voorkomen, dat het invullen van de stembiljetten wegens lichaams- of andere gebreken aan verplegend personeel wordt overgelaten. Het ronselen van stemmen wordt door een en ander nog gemakkelijker gemaakt dan onder het terecht veroordeelde systeem van 1951. Voor het invoeren van deze stemwijze zou bovendien te minder grond bestaan nu de mogelijkheid bij volmacht te stemmen ingevolge het wetsvoorstel van mejuffrouw Haars aanzienlijk wordt uitgebreid.

Schrijven van 3 december 1973, nr. 2786

De Kiesraad blijft van mening, dat stemmen per brief de mogelijkheid van misbruik vergroot en dat bovendien de toch al niet geringe administratieve problemen, welke de verkiezingen met zich meebrengen, zullen toenemen.